

78

BIDRAG GULDSPADEN

"De journalister - verksamma i svenska medier - som genom engagerad och kunnig journalistik avslöjat eller skildrat väsentliga förhållanden som allmänheten förut inte kände till. Undersökningen skall vara ett originalarbete, självständigt genomfört"

Bidrag publicerade 1 jan-30 jun skall vara FGJ **tillhanda** 10 september

Bidrag publicerade 1 jul-31 dec skall vara FGJ **tillhanda** 10 januari

VILKEN KLASS AVSER BIDRAGET?
Tidskrift
DESSA PERSONER ANMÅLS: (DESSA BLIR DE NOMINERADE - DE SKALL HA GJORT EN BETYDANDE INSATS. (Observera att för arbetsledare finns priset Gyllene dynamon)
Anna Wallenlind Nuvunga
FÖRUTOM OVANSTÅENDE DELTOG FÖLJANDE PERSONER: (DESSA BLIR EJ NOMINERADE)
Chefredaktör Malin Kling (arbetsledning) Redaktör Martin Karlsson (bollplank, webb, pressmeddelanden e t c.) Fotograf Mario Prhat, Formgivare och illustratör Gorm Boberg.
PUBLICERAT/PUBLICERADE DATUM:
25 februari, 25 mars, 29 april, 24 juni
VAR PUBLICERADES JOBBET?
I tidningen Faktum och på faktums hemsida www.faktum.nu
BESKRIV RESULTATET AV GRÄVET KORTFATTAT! (GÄRNA I FORM AV RUBRIK OCH INGRESS (MAX 7 RADER)
Efter Faktums granskning – Västkustfamiljen förlorade sitt tillstånd Pennalism, kollektiva bestraffningar och en ledning som tog hjälp av vänner inom Hells Angels när klienterna hade problem med skulder och hot. Så såg det ut bakom fasaden på det hos kommunerna och kriminalvården populära behandlingshemmet Västkustfamiljen. Faktums granskning fick våren 2010 stor uppmärksamhet och ledde till att ett flertal kommuner med omedelbar verkan sa upp sina avtal med Västkustfamiljen. Socialstyrelsen inledde en omfattande tillsyn som i början av sommaren resulterade i det unika beslutet att återkalla Västkustfamiljens tillstånd att bedriva behandlingsverksamhet på enheten i Marstrand.
PÅ VILKET SÄTT ANSER DU/NI ATT GRÄVET UPPFYLLER KRITERIERNA FÖR GULDSPADEN? (MAX 7 RADER)
Kriminalvården och över 100 svenska kommuner har de senaste åren haft klienter placerade på Västkustfamiljen. Ett stort antal människor berördes därmed när det visade sig att deras skattepengar gått till ett behandlingshem som har nära kontakter med Hells Angels och som dessutom använder sig av behandlingsmetoder som strider mot svensk grundlag. Trots att det i vissa kretsar florerat rykten om Västkustfamiljen i årtal hade ingen annan redaktion försökt eller lyckats ta reda på om det fanns någon sanning bakom ryktena.
HUR FICK DU/NI URSPRUNGSIDÉN TILL PROJEKTET?
Idén fanns redan på Faktum när jag började jobba här våren 2008. I flera år hade man pratat om att granska Västkustfamiljen, men tiden och resurserna hade inte funnits. Att saker och ting inte gick rätt

till på behandlingshemmet hade man snappat upp från några olika försäljare (av tidningen Faktum). Långa diskussioner om Västkustfamiljen mellan före detta anställda och intagna fanns även på internetforum som Flashback och Passagen. Det som intresserade mig var hur polariserade åsikterna var. En del ansåg att Västkustfamiljen var det bästa som hade hänt dem, andra berättade om rena övergrepp.

VILKA ARBETSMETODER TILLÄMPADE DU/NI?

Jag började med att sätta upp några olika hypoteser som jag jobbade utifrån. Varje dag loggade jag allt jag gjorde och kopplade viktiga dokument, utskrivna intervjuer e t c med hyperlänkar till loggen.

De första veckorna ägnade jag mycket tid åt genomläsning av alla tillsyns- och tillbudsrapporter från Västkustfamiljens alla olika enheter i olika delar av Sverige sedan start (mitten av 90-talet). Jag gick även igenom alla årsredovisningar och protokoll för de bolag som ägdes av Michael Lehner (Västkustfamiljens ägare). Andra dokument som begärdes ut var Kungälv's socialtjänsts dokumentation om Västkustfamiljen på Marstrand som sades vara deras tuffaste enhet. Där fanns bland annat gamla personallistor. Jag läste hela förundersökningen av det mord som skedde på behandlingshemmet 2007, även där fanns namn på anställda och intagna. Med hjälp av infotorgs juridiska funktion hittade jag källor genom domar där namnet Västkustfamiljen förekom. Infotorg användes även för personresearch på före detta styrelseledamöter, ägare e t c.

Ett trettiotal intervjuer och informella samtal genomfördes med före detta anställda, före detta intagna, olika myndigheter såsom; Socialtjänsten i Kungälv, Länsstyrelsen i Örebro och Västra Götaland, Kunskapscentrum mot organiserad brottslighet, samt med Västkustfamiljens ledning och ägare. Majoriteten av intervjuerna gjordes genom personliga möten, telefonintervjuer undveks om det var möjligt eftersom ämnet var känsligt. Ledningen träffade jag tillsammans med vår fotograf under en hel dag då vi besökte verksamheten på Marstrand. Tillsammans med vår chefredaktör besökte jag även Kumla för att träffa den före detta intagne som för tre år sedan mördade en annan intagen på Västkustfamiljen. Han godkände att jag fick läsa de rättspsykiatriska undersökningarna. Där hittade jag värdefull information om vad han sagt till Västkustfamiljens psykolog före mordet. På egen hand åkte jag också till Örebro för att träffa den mördades föräldrar.

Flera av de viktigaste källorna ville vara anonyma och finns därför med i texterna med fingerade namn. Jag hade även flera viktiga anonyma källor som jag inte kunde citera alls men som gav mig viktig information som jag sedan kunde gå vidare med på andra sätt.

Jag använde mig även av internet på olika sätt. Anonyma frågor ställdes på internetforum. Sökningar på behandlingshemmet och dess företrädare gjordes via olika sökmotorer. Waybackmachine användes för att hitta material om behandlingshemmets tidigare uppdragsgivare och beskrivningar om behandlingsmetoder (på behandlingshemmets äldre versioner av sin hemsida). En mejlenkät skickades till alla kommuner i Sverige för att ta reda på vilka som köpte eller hade köpt tjänster av Västkustfamiljen de senaste åren.

VILKA TYPER AV KÄLLOR ANVÄNDE DU/NI?

Se ovan

STÖTTE DU/NI PÅ NÅGRA PROBLEM? VILKA?

Det fanns en utbredd rädsla att prata om Västkustfamiljen hos dem jag kontaktade. En person jag pratade med inledningsvis som hade insyn i verksamheten sa att »du kommer *aldrig* få någon att

prata om Västkustfamiljen, de har alldeles för bra uppbackning för det« (underförstått Hells Angels). En man som hade jobbat på Västkustfamiljen och som jag visste hade råkat illa ut och flyttat utomlands lyckades jag få tag på till slut. Men allt arbete jag lagt ned på att hitta honom föll eftersom han var för rädd för att prata om Västkustfamiljen, även om han erbjöds göra det helt anonymt. Han blev väldigt skakad bara av att jag hade lyckats hitta honom. Den rädsla jag mötte gjorde att jag själv började fundera på om jag var naiv och korkad som gav mig på att granska Västkustfamiljen. Efter det att socialstyrelsen stängt ned enheten på Marstrand i början av sommaren gjordes några hotfulla mejlinlägg på vår facebook-sida. Vår chefredaktör mottog även ett hotfullt samtal per telefon. Men inga hot har lett till handling.

Ett större problem var egentligen att det är svårt för en så liten redaktion som Faktums att avsätta så mycket tid till ett stort grävprojekt. Mina stackars kollegor drog nog en lättnadens suck när jag var klar.

En annan frustration var att vi fick in några riktigt intressanta tips efter publiceringarna som jag gärna hade velat gå vidare med, men då hade vi verkligen uttömt alla våra resurser. Det fungerar inte heller lika bra med uppföljningar i en månadstidskrift som det till exempel gör i en dagstidning.

HUR LÅNG TID TOG PROJEKTET?

Cirka 6 månaders tid parallellt med annat arbete på redaktionen.

VILKA REAKTIONER HAR NI FÅTT FRÅN MYNDIGHETER OCH KOLLEGOR?

Mycket positiva. Framförallt från oerhört sympatiska lokaljournalister som hörde av sig och gjorde uppföljningar runt om i landet eftersom deras egna kommuner hade placeringar på Västkustfamiljen. Den bästa uppföljningen gjordes av Radio sjuhärad p 4 som lyckades hitta ett aktuellt fall av pennalism, där en kille med ADHD tvingats bada i isvak som straff för att han hade glömt släcka ljuset. Deras uppföljning gav vår granskning större tyngd. Ännu en bra uppföljning med fokus på kriminalvården publicerades i Norrköpings Tidningar. Ljunt intresse dock från vår egen lokaltidning GP, som trots mångmiljonrullning till Västkustfamiljen från Göteborgs kommun, bara publicerade TT-material. Mycket positiva reaktioner även från Socialstyrelsen och Kunskapscentrum mot organiserad brottslighet som verkligen tog vår granskning på största allvar.

HAR PROJEKTET ANMÄLTS TILL PO, GRANSKNINGSNÄMNDEN ELLER ANNAN INSTANS?

Nej

ANGE WEBBLÄNK TILL ARTIKLARNAS/INSLAGEN/BOKPRESENTATION

www.faktum.nu

<http://www.faktum.nu/web/naralltgar.aspx>

<http://www.faktum.nu/web/leonard.aspx>

<http://www.faktum.nu/web/enforalla.aspx>

<http://www.faktum.nu/web/kompismedhellsangels.aspx>

<http://www.faktum.nu/web/avtalmedvastkustfamiljen.aspx>

<http://www.faktum.nu/web/vkftillstand.aspx>

OM FLER ÄN TRE DELAR: ANGE VILKA TRE ARTIKLAR/INSLAG SOM BÄST BESKRIVER/GER EN BILD AV GRÄVET, SÅ SOM DE STÅR I INNEHÅLLSFÖRTECKNINGEN. INGEN MOTIVERING BEHÖVS.

De reportage som bäst ger en bild av grävet är del 3 och 4. Del 1 är nästan som ett eget mer skildrande gräv, ett tragiskt case som beskriver hur illa det kan gå när fel person hamnar på fel behandlingshem. Del 5 och 6 är kortfattade uppföljningar.

Innehållsförteckning:

1 När allt går åt helvete

2 Mordet ska utredas - tre år senare

3 En för alla, alla för en

4 Kompis med Hells Angels

5 Kommuner säger upp avtal med Västkustfamiljen

6 Efter Faktums avslöjande: Västkustfamiljen förlorar sitt tillstånd
(bara på webben: <http://www.faktum.nu/web/vkftillstand.aspx>)

I skrivande stund håller vi på och lägger ut del 7 på webben som handlar om att Kriminalvården beslutat att häva sitt ramavtal med Västkustfamiljens sista existerande enhet i Kungshamn. Kriminalvården inledde en egen utredning av Västkustfamiljen efter vår granskning och det är denna utredning som ligger till grund för beslutet. Förmodligen sista spiken i kistan för Västkustfamiljen.

BIDRAGETS HAR ANMÄLTS AV:	TELEFON/E-POST TILL ANMÄLAREN:
Malin Kling och Anna Wallenlind Nuvunga	malin@faktum.nu 0762-36 72 80 anna@faktum.nu 031-63 21 50, 073-98 12 589
TELEFON/E-POST TILL NOMINERADE JOURNALISTER:	
Anna Wallenlind Nuvunga 031-63 21 50, 073-98 12 589	